

Милић Ф. ПЕТРОВИЋ*, Владо СТРУГАР**

АРХИВСКА ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ ЦРНЕ ГОРЕ У АРХИВУ ЈУГОСЛАВИЈЕ (1918–2006)

Југословенски архив основан је *Општим законом о државним архивима* од 23. јануара 1950. под називом Државни архив ФНРЈ са сједиштем у Београду за „чување, заштиту и обраду историјско-архивског материјала”. За 60 година свог постајања више пута мијењао је свој статус и назив, али готово увијек са истим задатком и надлежношћу „да евидентира, прикупља, чува, одржава, сређује обрађује, даје на коришћење и објављује архивску грађу” централних и савезних државних органа, организација, банака, установа, организација, заједница, друштава, удружења и других институција југословенске државе од 1918. до 2006. (Краљевства СХС, Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, Краљевине Југославије, органа и појединаца комунистичког и партизанског покрета 1919–1945; органа и организација СКЈ/КПЈ 1945–1990, институцијаДФЈ, ФНРЈ, СФРЈ, СРЈ и ДЗ СЦГ), збирке породица и појединаца чија је дјелатност од значаја за југословенску државу, збирку радничког и комунистичког покрета, збирку плаката и фотографија и др.

Архиву Југославије је 1990. припојен бивши Архив ЦК СКЈ, и преузет Архив Министарства иностраних послова Краљевине Југославије 1918–1945, а ове 2010. године преузет је Архив председника Републике Јосипа Броза Тита (1943–1980). Данас Архив Југославије чува, штити, одржава, сређује, обрађује, даје на коришћење, излаже и објављује архивску грађу 754 архивска фонда и 59 збирки у количини од 24 километра грађе и око 16 километара грађе која се још увијек налази на те-

* Мр Милић. Ф. Петровић, Архив Југославије, Београд

** Академик Владо Стругар, ЦАНУ

рену, чије преузимање предстоји у наредном периоду. Поред наведеног, Архив Југославије остварује међународну сарадњу са архивима других држава, учествује на међународним скуповима архивиста и међународних архивских организација (МАС, ЦИБАЛ и др.) и има управне надлежности у вези са примјеном Споразума о питањима сукцесије, Анекс „Д” – Архиве, у погледу „Државне архиве СФРЈ.”

Након дугогодишњег детаљног истраживања фондова и збирки Архива Југославије, пажљиво смо евидентирали најважнију архивску грађу која се односи на историју Црне Горе у југословенској држави у трајању од готово 90 година, било да је ријеч о окрузима, областима, Зетској бановини, ратном периоду 1941–1945, Социјалистичкој Југославији 1945–1992. и федеративној, односно државној заједници Србија и Црне Горе 1992–2006. године.

Због унитарног уређења државе, архивска грађа о Црној Гори из периода Краљевине Југославије је обимнија од архивске грађе из социјалистичког периода. Налази се прије свега у сљедећим архивским фондовима и збиркама: *Двору Карађорђевића, Народној скупштини, Министарском савјету*; ресорима: правде, финансија, унутрашњих послова, грађевина, трговине и индустрије, саобраћаја, пољопривреде и установа аграрне реформе, шума и рудника, народног здравља и социјалног старања, просвјете, вјера и збиркама: Николе Пашића, Пера Шоћа, Јована Јовановића Пижона, Војислава Јовановића Марамбоа, Љубомира Давидовића, Станислава Кракова, Милана Стојадиновића, Луке Пиштелића, збирки Југословенске политичке организације у Краљевини Југославији; Емигрантској влади Краљевине Југославије у Лондону 1941–1945, Збирци Михаила Петровића.¹

Значајни историјски извори комунистичке провенијенције, ратног периода и послератног развоја налази се: у архивском фонду Централног комитета (ЦК СКЈ), архивским фондовима савезних органа и организација, установа, друштава и удружења, збирци плаката, збирци револуционарног радничког покрета, збирци репродукованих докумената из страних архива, збирци фотографија и другим.

¹ За утврђивање надлежности државних органа и организација Краљевине Југославије видјети: Милић Ф. Петровић, *Државни родослов Краљевине Југославије / СХС 1918–1941*, Београд, 2008.

Значајно је напоменути да се у Архиву Југославије чувају важни историјски извори за историју Црне Горе прије уједињења са Србијом (1918). Поменимо само нека документа: преписка МИП-а Краљевине Србије са својим посланством у Црној Гори, преписка у вези са плановима Аустроугарске за изградњу Санџачке жељезнице, преписка у вези са реалном унијом Црне Горе са Србијом пред Први свјетски рат, о побуни Арбанаса 1911, преписка о статусу и положају српског живља у Старој Србији до 1912, документа о заједничким војним операцијама и садејству црногорске и српске војске 1914–1916, о организацији и опремљености црногорске војске, мисији бригадира Митра Мартиновића у Русији и руским кредитима за њено опремање, писма Тодора Божовића, Јована Ђоновића и других о питању уједињења, држање краља Николе, Андрије Радовића и других значајних личности из Црне Горе у вези са уједињењем, исјечци из штампе о Црној Гори из прве двије деценије двадесетог вијека. Из постојећих докумената може се пратити и документовано изучавати политичка, дипломатска, војна и културно-просвјетна блискост и сарадња двије државе и народа, али и изражени династички интереси Краљевине Црне Горе и Краљевине Србије и интереси великих сила на српском етничком простору и Балкану.

Архивска грађа послје 1918. оцртава сву сложеност тадашњих политичких, државних и друштвених односа у тек створеној југословенској држави: обнова ратом разрушене и опустошене земље; успостава и отпори државној власти на простору Старе Црне Горе; поправка и изградња путева, мостова, управних, школских, здравствених и других здања, документи о: Црногорском питању на Мировној конференцији мира у Паризу 1919–1920, италијанским претензијама на Јадрану, о успостави и раду жандармерије, о учесницима Божићне побуне 1919, војним бјегунцима и помиловањима, извјештаји више лица о стању и приликама у Црној Гори, извјештаји о ратној штети и репарацијама, анотација удовице сердара Јанка Вукотића, писма и рукописи Марка Цемовића, материјали полиције о антидржавним елементима од крајње леве до крајње деснице, биографски подаци о особљу у Црној Гори и друго.

Значајну цјелину разбацану у више архивских фондова чине документа о конфискацији, попису, руковању, управљању и коришћењу имовине бивше црногорске династије Петровић Његош: дворци, паркови, имања, шуме, ливаде, воћњаци, виногради, пилане, воденице, аутомобили, новац и хартије од вриједности, дворска архива, дворска библи-

отека, музејски предмети у Двору краља Николе и другим дворовима, стари новац, дворски намјештај, личне ствари краљице Милене, принцеза Ксеније и Вјере и књегиње Наталије. Из докумената се уочавају велики напори да се прикупе, обједине, разврстају, попишу и сачувају све драгоцености и имовина, да добију стаус културне баштине и користе се на примјерен начин. Међутим, уочавају се и сва лутања и трагања, док се не дође до сазнања и опредјељења да се драгоцености и имовина разврстају и групишу на крунска добра и приватне драгоцености чланова династије и да им се у складу са тим одреди даља институционална заштита, чување и коришћење. Посебно су важни подаци о рјешавању надокнаде за конфискована добра и одређивање апанаже члановима династије Петровић. Аутор овог реферата истражио је расположиву грађу и припремио за објављивање збирку докумената под насловом *Документи о имовини бивше црногорске династије Петровић Њеиш (1918–1941)*. Захтјев је поднио Црногорској академији наука и умјетности и чека одговор.

Иако су били донијети законски прописи и улагани огромни напори да се у Краљевини Југославији унифицира судство и уједначи судска пракса, тај процес није био довршен до краја. И даље је у извјесној мјери опстајало шест правних подручја (међу којима је и правно подручје Црне Горе до 1912) у којима се ранија судска пракса у поједним сегментима одржала. Међу бројним извјештајима и прегледима о раду судова уочава се питање судија – неправника у Црној Гори, Резолуција збора о територијалној надлежности Великог суда у Подгорици, надлежности шеријатских судова и др.

Занимљива су документа о банкама и акционарским друштвима у области трговине, саобраћаја и индустрије, затим тзв. перперско питање, дуговима и зајмовима краљевине Црне Горе. Када су банке у питању потребно је истаћи да се највећи дио документације о банкама чува у данашњој Народној банци Србије, код које се због недостатка простора у архивима налази архива Народне банке Краљевине Србије 1884–1919, као и архивска грађа Народне банке југословенске државе за цио период њеног постојања.

Садржајна су документа о изградњи путева, мостова, жељезничких пруга, државних зграда, водовода, електричних централа у среским мјестима, пилана и солана, експлоатацији рудника угља у Пљевљима, пла-

новима за исушивање Скадарског језера, мјерама за унапређење трговине и занатства, зачецима туристичке привреде.

Рјешавање аграрног питања путем спровођења аграрне реформе и ограничавање државних шума од приватних, црквених и манастирских шума схваћено је као крупно политичко и социјално питање, посебно у новоослобођеним јужним крајевима земље. У Архиву Југославије, Архиву Србије, Историјском архиву Београда, Архиву Војводине, историјским архивима у Новом Саду, Панчеву, Зрењанину, Сремској Митровици, Косову и Метохији чувају се документа о аграрној реформи и колонизацији за вријеме Краљевине Југославије, а у Архиву Југославије, Архиву Србије, Архиву Македоније и Архиву БиХ чувају се документа државних судова о ограничењу државних шума.

Бројна су документа о односима са Албанијом, о политичкој ситуацији у Метохији, нерасположењу Албанаца према југословенској држави и италијанској пропаганди за присаједињење Албанији, избјеглицама из Албаније, сузбијању утицаја из Албаније, заштити српске мањине, српских цркава и манастира и српског националног интереса у Албанији.

Послије Првог свјетског рата југословенска држава улагала је напоре у области здравствене заштите и социјалног старања о становништву, као што је спровођење активности против заразних болести, бројне акције из области здравственог просвјешћивања народа, подизање домова народног здравља и опоравилишта, отварање школа за нудиле и бабице, рјешавање пензија учесницима херцеговачког и бокељског устанка, слањем у Црну Гору лекарског особља, међу којима и руских избјеглица, рјешавање питања ратних инвалида и др.

У фонду *Министарства просвјете* чува се обимна и значајна грађа о свим видовима и нивоима образовања и васпитања, од течајева и курсева за описмењавање, зачецима предшколског васпитања, основним, грађанским, стручним и општеобразовним средњим школама, вишим и високим школама, академијама, факултетима и универзитетима и школовању у иностранству, школским и просвјетним буџетима, као и подаци о културно-просвјетним установама, друштвима, удружењима, јачким и студентским домовима, трпезама и опоравилиштима, међународним везама. Архива Универзитета у Београду и његових факултета, института, завода и лабораторија чува се у Архиву Србије или се још увијек налази код регистратура ових институција. У архивским фондови-

ма и збиркама Архива Србије до 1918. чува се значајна архивска грађа за историју Црне Горе: у *Министарству иностраних дела, Министарству просвете и верских послова, Народној скупштини, Министарском савјету, Збирци Андрије Лудурића*, архива војне провенијенције чува се у Архиву војске Србије.²

У фонду *Министарства вјера* су подаци о васпостављању Српске патријаршије, организацији и устројству СПЦ у држави и Зетској бановини, избору српских патријарха, обнови и изградњи цркава и манастира, спискови и досијеи цркава и манастира, подаци о раду црквених институција и задужбина, спискови и материјали о свештеницима, Конкордатском питању...

У ресору за вјерска питања чувају се и подаци о Исламској вјерској заједници и муслиманима: путне исправе муслимана, акта о агитацији за турску војску Кемала Ататурка, непријатељско писање турске штампе према југословенској држави, предлози Муслиманског клуба, вакуфска имовина и др.

О раду политичких странака у Краљевини Југославији мало је сачуваних оригиналних докумената, осим предизборних прогласа, плаката, појединих текстова о политичим приликама, борби власти и опозиције, демонстрацијама и штрајковима, петицијама, предлозима и преписци појединих страначких првака.

Значајна су документа о раду малобројних музеја, архива, библиотека, позоришта, задужбина, културно-просвјетним друштвима и удружењима и соколском покрету у Црној Гори.

С обзиром на то да је Краљевина Југославија била унитарна држава, у архивским фондовима њених централних органа и организација и у приватним збиркама из овог периода, које се чувају у Архиву Југославије, чува се богата архивска грађа за простор данашње Црне Горе и њених општина. Стога се пружа велика могућност за изучавање историје Црне Горе и за објављивање тематских зборника докумената, зборника докумената које се односе на поједине општине, догађаје и појаве.³

² Види: Милић Ф. Петровић, *Документи о Рашкој области 1890–1912*, књ. 1–2, Београд, 1995, 1997; Милић Ф. Петровић, Павле Стојковић, Душица Бојић, *Србија и Црна Гора – Ослобођење, независност и уједињење*, Београд, 1999. и др.

³ Види: Милић Ф. Петровић, *Пљевља у документима 1918–1941*, Пљевља, 2004.

У архивском фонду *Емигрантска влада Краљевине Југославије у Лондону* и збирци Михаила Петровића налазе се разни материјали избјегличке владе у Лондону 1941–1945, записници са сједница, поздравни говори, изјаве и саопштења чланова владе и других југословенских личности, подаци о међународној политичкој ситуацији и положају Југословена, везама и контактима са другим државама и међународним организацијама, ситуацији у окупираној Југославији, везама са покретима Драже Михаиловића и Јосипа Броза Тита, заробљеницима, интернирцима, избјеглицама, ратним злочинима и пропаганди, изјаве страних влада о НОР-у у Југославији, исјечци из штампе, билтени, преписка.

Архив Централној комисији савеза комуниста Југославије. Престанком рада Савеза комуниста Југославије 1990. године, цијелокупна сачувана и прикупљена архивска грађа СКЈ и његових органа и служби, од оснивачког конгреса 1919. па закључно са XIV ванредним конгресом 1988–1990, преузета је у Архив Југославије током 1990. и 1991. године. Преузета грађа је евидентирана, сређена и обрађена закључно са 1982. годином. За истраживаче је доступна архивска грађа старија од 30 година.

У току свог постојања Архив ЦК СКЈ добијао је на увид документе, сада архивску грађу централног, републичких и покрајинских комитета СК и њихових органа и тијела, који су достављани службама ЦК СКЈ (на основу Одлуке ИК Предсједништва ЦК СКЈ бр. 03–2280/1 од 20. јуна 1975).

Архив председника републике Јосипа Броза Тита. Послије дугогодишњих настојања и активности Архив Југославије је 2010. године од Музеја историје Југославије преузео Архив председника Републике „Јосип Броз Тито” 1943–1980. Ријеч је о два архивска фонда:

836. КМЈ – *Канцеларија маршала Југославије 1943–1953;*

837. КПР – *Кабинет председника Републике 1953–1984.*

У оквиру фонда *Канцеларија маршала Југославије* архивска грађа је разврстана у двије групе:

– група докумената са ознаком римским бројем I – документа из области спољне политике;

– група докумената са ознаком римским бројем II – документа из унутрашње политике, која су значајна за изучавање историје Црне Горе у југословенској држави од 1943. до 1980. године.

У реферату смо евидентирали документа за историју Црне Горе: поздравна писма, Титове посјете Црној Гори, пријем представника друштвено-политичког живота, привреде и појединаца из Црне Горе код Тита, затим извјештаје, информације, прегледе, изводе и друга акта са сједница органа и организација из СК Црне Горе.

72. НАРОДНА СКУПШТИНА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ / СХС 1919–1945.

Ойшићи материјали Народне скупишћине: записници са сједница, закони и материјали у вези са законом, материјали предсједника, потпредсједника и народних посланика, посланичких клубова, материјали сталних и повремених одбора, конференција у земљи и у иностранству. Свакако су најважније *Сједнице Привременој народној њредсћавнишћва Краљевсћва Срба, Хрвајћа и Словенаца; Усћавоћворне скупишћине Краљевсћва Срба, Хрвајћа и Словенаца; Народне скупишћине Краљевсћва Срба, Хрвајћа и Словенаца и Краљевине Јућославије:* претходни и редовни састанци, материјали о разним текућим питањима, извјештаји о појединим питањима, дискусије народних посланика, стенографске биљешке, записници са састанака; закони, уредбе, резолуције, одлуке; предлози, допуне, измјене, извјештаји и друго из свих ресора; документа о трасирању Јадранске пруге, *Закон о љрујисању срезова у Зейској бановини 1922–1923, Закон о љрадским ойшћинама, Закон о одликованим ордеиом Караћорћеве звијезде*, опште међународне конвенције, закони и конвенције са Италијом, предлог закона о народном признању заслужним за отаћбину, материјали сталних и привремених и анкетних одбора, материјали скупштинског одбора за признавање година службе националним радницима 1922–1925, 1932–1939, досијеи кандидата и материјали закона о овој материји; анкетни одбор за испитивање свих дугорочних шумских уговора (1928), међу којима и Друштва „Дурмитор”; међународне конвенције; међународне парламентарне трговинске конференције; администартивне, персоналне и рачуноводствене књиге и материјали из административног пословања Народне скуштине.

74. ДВОР КАРАЋОРЋЕВИЋА

– Црногорско питање на Мировној конференцији у Паризу (1919–1920).

– Стање и прилике у Црној Гори 1919; Потрага за одметницима (1921); Реаговања у Црној Гори на смрт краља Николе и међу црногорским емигрантима у Риму (1921); Коментари политичких прилика у Црној Гори – преставке, жалбе, статус чиновника, молбе за пензију херцеговачких устаника; Захтјеви учесника Бомбашке афере, изјаве вјерности и оданости; телеграфски извјештаји са протестног митинга на Цетињу против Загребачких и Словеначких пунктација; Извјештај о глади у Црној Гори 1932, 1935.

– Дневници дежурног ађутанта краља Александра, кнеза Павла, краљице Марије, краља Петра, кнегиње Олге.

– Градња, оправка, уређење и освећење цркава, манастира и капела у: Гусињу, Рожајама, Ножицама у Лијевој Ријеци, Павином Пољу, Св. Тројица код Пљеваља, Стречање код Пљеваља, Ман. Никшићка жупа, Будви, Саборни храм на Цетињу, Бјелоши код Цетиња, Ублима, Никшићу, Шаховићима, Капела на Ловћену, освећење Дворке цркве на Светом Стефану, откуп земљишта на Цетињу.

– Протести због Конкордата.

– Разграничење црквено-манастирског и државног земљишта.

– Устоличење српског патријарха Гаврила (Дожића).

– Витешко удружење Боке Которске.

Изградња железничке пруге Требиње–Никшић–Подгорица.

– Водоводи: Чево, Обзовица – Цетиње.

– Колонисти и добровољци у Војводини.

– Исламска вјерска заједница.

– КПД „Гајрет”.

Школе: основне, грађанске, учитељске, гимназије, течајеви, студенти и студенска удружења.

– Реконструкција пута Игало – Херцег Нови – Каменари.

– Друштво кнегиње Зорке, Бококоторско женско удружење.

– Стање и прилике у Црној Гори: молбе за помиловања, аудијенцију, пензије херцеговачких и бокељских устаника, предлог за проглашење Ловћена за национални парк, прилике у цетињској општини, субвенције Барској пловидби, градња чиновничких станова на Цетињу, прилике у Црној Гори, извјештај о прослави годишњице ослобођења Никшића.

– Градња гимназијских зграда на Цетињу, Даниловграду и Никшићу.

– Забрана растурања књиге „Горштачка крв Црне Горе”.

– Музичко друштво „Његош” Цетиње.

– Фудбалски подсавез Цетиње – молба за додјелу земљишта за игралиште и стадион на Цетињу; Југословенски спортски клуб „Црногорац” Цетиње.

– Политичка дјелатност странака – писмо др Николе Шкерковића и Добросав Јевђовића (1928, 1936); Живот и прилике у Црној Гори; Одређивање комисије за пријем драгоцености црногроског двора од стране Министарства финансија.

- Подизање костурнице стријељаним у току Првог свјетског рата.
- Дворац у Милочеру,
- Позоришно друштво на Цетињу.
- Извјештај хигијенског завода на Цетињу, подизање Дома народног здравља у Пљевљима (1928).

ДОКУМЕНТА О ИМОВИНИ БИВШЕ ЦРНОГОРСКЕ ДИНАСТИЈЕ ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ

– Општи подаци о имовини, инвентарисање имовине: Стари двор краља Николе на Цетињу, Нови двор престолонаследника Данила на Цетињу, двоспратна мања зграда на Цетињу у којој је становао кнез Петар, Дворска капела – црква близу Двора, Велика дворска штала са гаражом за аутомобиле, Парк Старог двора, Парк Новог двора, Парк принцезе Ксеније, Дворска ливада под Грудом, Дворско имање Белведер (једна порушена кућа са мало шуме), двоспратна зграда у којој је раније радила Женска радничка школа, Дворац на Његушима са авлијом, Зимски дворац на Ријеци Црнојевић, Дворска добра на Ријеци Црнојевић (парк, башта, ливаде, шуме), имање у општини Дуб у Боки Которској (шума, пашњак), имање – забран „Биоградско језеро” (шуме, ливаде), воденица на ријеци Мркошници под Требјесом, Забран Требјеса са пашњаком и шумом, стругара на ријеци Видровану у Горњем Пољу, ораћа земља, ливаде и воћњак око Требјесе, Дворско имање у Товићу (шуме и оранице), Забран шума Мараково, Никшићка жупа, Забран у Никшићкој дуги (шуме и ливаде), Дворац принца Мирка на Крушевцу код Подгорице (обрадива земља, ливаде, воћњаци, пашњак), Дворско имање Тиха (ливaде), Дворац „Тополица” у Бару (парк, воћњак, обрадива земља, ливаде, пашњак), Дворац „Растислав” са парком у Улцињу, Дворско имање „Калуђеровац” код Вирпазара (кућа, виноград, воћњак).

– Извјештај да је Извршни народни одбор за Црну Гору дио имовине (намјештај) уступио на употребу државним надлештвима и устано-

вама; предлози да се непокретна имовина и добра, која имају историјски значај, чувају као државна добра, а сва друга да се уступе члановима династије Петровић; извјештаји и преписка у вези са управљањем, руковањем, сређивањем, инвентарисањем и коришћењем одузете имовине.

– Покретности и драгоцјености у Двору краља Николе на Цетињу:

Новац и *харџије од вредности* – папирни перпери, уложне књижице, новчане акције, полисе осигурања, чекови, блокови краља Николе и чланова династије; дуговања краља Николе, принца Петра, кнеза Мирка.

Дворска архива краља Николе заматак будуће Државне архиве – напори да се са тавана Дома слободе на Цетињу, и из двораца у Ријеци Црнојевић, Бару, Подгорици, Никшићу, Цетињском манастиру прикупи, обједини и сачува архива краља Николе, извјештаји о садржају пронађене архиве и драгоцјености краља Николе.

Дворска библиотека са 8.093 књиге, заматак будуће Државне библиотеке – о напорима око проналажења, обједињавања, заштите, сређивања и коришћења библиотеке из Двора краља Николе и других двораца у Црној Гори, напори да се обезбиди простор за смјештај и коришћење; о судбини дијела пронађене библиотеке краља Петра Карађорђевића у Никшићу.

Државни музеј на Цетињу – Проглашење Дворца краља Николе на Цетињу за Државни музеј; спискови ствари, извјештај о пронађеним црквеним стварима, акција да се из Двора на Цетињу изнесу ствари које не припадају музеју; извјештаји о драгоцјеностима у дворovima у Црној Гори; зачетак Државног музеја на Цетињу су драгоцјености из Двора краља Николе, затим ствари пронађене у кући Пера Живкова Стојановића у Грудима код Цетиња (оружје, ратни трофеји и друго), добра из других дворова; напори да се раздвоје крунска добра која имају историјско-музејску вриједност и која треба да се чувају у музеју, за разлику од приватних ствари чланова династије Петровић (ствари краљице Милене и принцеза Ксеније и Вјере, кнегиње Наталије), понуда кнеза Данила за откуп његове збирке оружја.

Предаја музејских предмета, архиве и библиотеке Душану Вуксану, управнику Државног музеја, библиотеке и архиве на Цетињу.

Колекција старог новца од 138 комада која је у Београду процијењена да је мање вриједна и да је треба предати члановима династије Петровић.

Личне ствари краљице Милене, принцеза Ксеније, Вјере и књегинје Наталије, које су остале у Двору краља Николе на Цетињу и Дворцу на Крушевцу у Подгорици.

Дворски намјештај из: Двора краља Николе на Цетињу, издат на коришћење суду и другим институцијама на Цетињу; Дворца на Крушевцу у Подгорици, Виле „Тополица” у Бару, издане среском начелству и Арцибискупу барском и примасу српском у Бару; Дворцу „Љесковац” у Ријеци Црнојевић; Дворцу „Растислав” у Улцињу; дворски ћилими продати у Загребу, посуђе у 39 сандука пренијето из Загреба у Хипотекарну банку у Београду.

Династијска имовина – шуме, ливаде, имања: Крушевац у Подгорици (скице, извјештаји о површини и стању), стављање под надзор Инспектора шума на Цетињу и Министарства пољопривреде за расадник; Имање „Тополица” у Бару – извјештај о површини, квалитету, стању, уступању на коришћење и управљање; Земљиште у Дубу у Боки Которској.

Ствари Женске школе „Принцеза Јоланда” на Цетињу – захтјев италијанске краљице Јелене да јој се врате ствари која је она својевремено поклонила овој школи.

Дворски аутомобили – 5 аутомобила краља Николе, оправка и уступање Министарству саобраћаја.

Извјештаји о стању, руковању, инвентарисању и подјели покрећне имовине на крунску и приватну – тешкоће у одабиру, сређивању и инвентарисању конфисковане имовине због несређене документације, недостатка финансијских средстава и стучних лица за обраду;

– Из Двора на Цетињу за Државни музеј на Цетињу одвојено 1.150 предмета – 560 комада оружја, 166 вазни, 424 комада намјештаја.

Издавање под закуп конфисковане имовине династије Петровић: дворских паркова и ливада на Цетињу, Ријеци Црнојевић, зграда на Ријеци Црнојевић, оправка Дворца „Љесковац” на Ријеци Црнојевић.

Процјена вриједности исплата надокнаде за конфисковану имовину династије Петровић и одређивање апанаже члановима династије – писма кнеза Петра краљу Александру да се ријеша питање исплате надокнаде, захваљује се на финансијској помоћи и тражи да се исправи неправда према њему; предрачуни за откуп цјелокупне имовине династије Петровић, престолонаследника Данила; списак имовине чланова династије – дворци, имања и друго; реферат о процјени вриједности имовине; извјештај са састанка заступника чланова династије и представника Краљевства СХС, односно Краљевине Југославије; предлози

за исплату надокнаде; извод из *Финансијског закона* за исплату; једнократна помоћ и исплата надокнаде члановима династије.

138. МИНИСТАРСКИ САВЈЕТ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ 1918–1941.

- Указ о укидању Главне контроле у Црној Гори 1920.
- Зетска бановина: укази о постављењу, пензионисању; укази о постављењу банова; извештаји бана о политичкој ситуацији у Метохији, нерасположењу Албанаца за Југославију, италијанска пропаганда о присаједињењу Албанији; статистички подаци о броју становника на Балкану и у Југославији, националној и вјерској припадности.
- Писмо Гавра Вуковића, бившег министра иностраних послова, о несређеном политичком и друштвеном стању у Црној Гори, корупцији, неједнакости законодавства у извршној власти (1921).
- Предлози и пунктације Муслиманског клуба; писмо и споразум муслимана о уласку у власт.
- Писмо уредништва листа „Црна Гора” ради реферисања о политичким приликама у Црној Гори (1921).
- Рјешавање „перперског питања”: 4 перпера за 1 динар.
- Подјела надокнаде за ратну штету.
- Слање помоћи Миридитама.
- О намјерама генерала Мартиновића да мобилише Црногорце ради похода на Скадар 1921; о акцијама Барјама Цурија; успостављање границе са Албанијом.
- Надокнада за одузету земљу по основу аграрне реформе.
- Извјештај о укупном стању и политичким приликама у Подгорици, на Цетињу и другим градовима у Црној Гори.

63. МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ 1918–1941.

- Стручна комисија за разграничење државних од црквених и манастирских имања у Црној Гори и регулисање односа између закупаца и црквених власти.
- Ратна штета у Црној Гори.
- Изградња и поправка манастира и цркава са предрачуном, техничким елаборатима и пројектима, кредити за: Ман. Ждребаоник код Да-

ниловграда, Ман. Савину код Херцег Новог, Храм Св. Николе у Бијелом Пољу, црквене објекте у Херцег Новом, Резиденцију у Бару.

- Звања у СПЦ, досије свештеника.

- Конкордатско питање, преписка са југословенском владом и Римокатоличком црквом, преписка са Которском бискупијом, антиконкордатски скуп у Пљевљима 1937, сахрана патријарха Варнаве.

- Недјела Арнаута у Црној Гори.

- Вакуфска имовина у Црној Гори – буџети подгоричког, бјелопољског и пљеваљског вакуфа, Односи Срба и муслимана у Пљевљима, жалбе муслимана краљу због освете Срба.

- Уређење судова у Црној Гори; црногорске судије неправници, статистички прегледи судова, извјештаји судова о положеној заклетви, пријаве и документација службеника судова, осуде због држања у вези, уједињењем Црне Горе са Србијом 1918; престанак функционисања општинских и неких варошких судова у Црној Гори; неспоразуми начелства и Окружног суда у Црној Гори; експозе у вези са отварањем Апелационог суда у Подгорици и Среског суда у Горанском; Резолуција збора о територијалној надлежности Великог суда у Подгорици; о суђењу Николи Драговићу; извјештаји о раду и прегледи рада судова; Збор на Цетињу; избор сенатора, статистички преглед рада суда у Никшићу.

- Дуговања бивше државе Црногорској банци.

- Одметници у Црној Гори, молбе за помиловања и предаја властима. Молба сина генерала Вешовића да му се пусти син пошто је без кривице.

- Убиства из крвне освете.

- Дописи из Црне Горе.

- Инцидент са војском у Црној Гори.

- Демонстрације против комуниста у Црној Гори.

- Шпијунажа у Котору.

- Биографски подаци особља у Црној Гори.

- Соколски покрет, соколски слет у Сарајеву.

14. МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ 1918–1941.

- Ратна штета.

- Путне исправе и регистар путних исправа муслимана; жалбе, тужбе и представке муслиманских опаната; агитација за војску Кемала

Ататурка, паше 1923–1924; запошљавање југословенских радника у Турској 1927–1928; 1932; непријатељско писање турских листова 1925, 1933.

- Избори за општинске власти, изборни материјали и резултати.
- Материјали Одјељења државне заштите
- Напредни студенски покрет: реферати, меморандуми, леци, интерпелације 1919–1936.
- Рад КПЈ, записници, извјештаји, налози за хапшење.
- Синдикални штрајк у Поморском арсеналу у Тивту.
- Досијеи и картотеке културно-просвјетних друштава, удружења и клубова.
- Листови и часописи на Цетињу, у Никшићу, Котору, досијеи новинара и публициста.
- Документа у вези са држањем краља Николе Петровића и његових присталица од 1920–1922.
- Војни бјегунци 1920–1925.
- Избјеглице из Албаније у Југославији 1920–1925, односи са Албанијом, сумњива лица из Албаније.
- Извјештаји и депеше италијанских држављана у Југославији 1921–1933.
- Упутства за рад, извјештаји о устројству жандармерије, извјештаји команданта жандармерије.
- Материјали полиције.
- Картотеке антидржавних елемената од крајње леве до крајње деснице: социјалисти, комунисти, бољшевици, анархисти, шпански борци, усташе, балисти, фашисти.

70. МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ 1918–1941.

Конфискација и управљање имовином бивше црногорске династије Петровић Његош.

- Наслијеђени црногорски и српски дугови.
- Црногорски и српски зајмови.
- Блеров зајам.
- Селигманов зајам.
- Јужни аграр: законски прописи о уређењу аграрних односа у Јужној Србији и Црној Гори: преписка, пресуде среских судова, тапије, приманоте, исплате ранијим власницима и др.
- Ратна штета и њена надокнада.

– Заштита земљорадника и потраживања СПЦ у Црној Гори према држави.

62. МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ 1918–1941

ПУТЕВИ: Шавник – Жабљак – Пљевља; Пљевља – Левер Тара, 1924–1932; Пут кроз Бијело Поље, 1940; Подгорица – Скадар, 1941; Пријепоље – Бијело Поље, 1933/1934; Бијело Поље – Пријепоље; Рудо – Пљевља –; Котор – Цетиње, 1937; Цетиње – Тројица; Белведере – Цетиње – Бајице, 1939; Чачак – Гуча – Ивањица – Сјеница – Бијело Поље.

МОСТОВИ: преко Таре код Ђурђевића Таре, 1937–1941; преко Лима код Беле Стене на путу Пријепоље – Бијело Поље; преко Лима у Беранама, 1941; преко Лима код Рудог, 1936.

ВОДОВОДИ: на Цетињу 1930; у Улцињу 1931; Режевићи – Смоквица 1940; у Херцег Новом 1941; чесме и бунари у пљеваљском, бјелопољском и пријепољском крају (Илино брдо, Ограђеница, Бабине, Мељак, Адровићи, Хоћевина, Биједићи, Слатина, Маоче, Недакуси, Павино Поље, Крњача), план чесме на државном путу Бијело Поље – Беране.

МЕЛИОРАЦИЈА Будванског поља.

МАНАСТИРИ, ЦРКВЕ, ГРОБЉА, СПОМЕНИЦИ: обнова Његошеве капеле на Ловћену.

ПОЗОРИШНЕ ЗГРАДЕ: Оправка зграде Народног позоришта „Зетски дом” на Цетињу 1922–1928.

ПОЗОРИШНЕ И ЦАРИНСКЕ ЗГРАДЕ: зграда Пореске управе и царине у Бару 1938–1939; зграда Царинарнице у Улцињу 1931–1942.

УПРАВНА ЗГРАДА Зетске бановине на Цетињу.

ЗБИРКЕ ПЛАНОВА за: зграду гимназије у Бијелом Пољу, типски планови основних школа, међу којима је монументална зграда школе у Пљевљима, данас зграда гимназије у Пљевљима.

ВЈЕРСКЕ ЗГРАДЕ: Манастир Св. Тројица код Пљеваља, црква у Пљевљима, црква у Стречању код Пљеваља, црква у Бољањићима код Пљеваља, црква у Шеховићима код Бијелог Поља.

65. МИНИСТАРСТВО ТРГОВИНЕ И ИНДУСТРИЈЕ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ 1918–1941.

Документа о банкама и акционарским друштвима: Трговачка банка а. д. Цетиње 1920–1929. (до 1923. Народна банка Краљевине Црне Горе);

Државна хипотекарна банка Црне Горе у ликвидацији 1920; Никшићка кредитна банка а. д. 1920–1941; Подгоричка банка 1920–1940; Зетска заједничка штедионица а. д. 1924–1925; Банка Андријевица; Српско-албанска банка на Цетињу; Банка Никшић; Чиновничка штедионица а. д. Цетиње 1922–1933. (до 1924. Народна штедионица Цетиње); Лимска банка а. д. Андријевица; Полимска банка Пријепоље – Филијала Пљевља (1928–1934); Кредитна банка а. д. Будва; Црногорска банака а. д. Цетиње – филијале: Бар, Беране, Колашин, Подгорица, Вирпазар, Улцињ 1921–1929, 1932, 1934–1939, 1941; Херцеговска банка 1920–1930; Бокељска банка а. д. 1920–1939; „Бока” паробродско друштво а. д. 1920–1939, а. д. за грађење хотела у Котору и околини; „Ловћен” а. д. за подизање хотела, санаторијума и за саобраћај странаца 1923–1934; „Гранд” хотел 1929–1935; Хотелско купалиште у Улцињу 1931; Грађевинар а. д. 1926–1929; Требјеса акционарско-индустријско друштво 1908–1914, 1920–1936; Оногшт друштво пивара 1909–1926; Никшићко трговачко-акционарско друштво 1922–1935; Привредно а. д. 1931, 1932; Трговачко удружење Пљевља 1919, 1921; Трговачка индустријско предузеће „Мићо Стијовић”, Подгорица; „Лада” творница покућства Котор; Солана – Управа државног монопола Улцињ; Глинена индустрија у Котору и Рачицама код Тивта; Ривијера – фабрика сапуна, кристалне соде, свијећа и рафинерија уља Котор; Индустрија пераћих сапуна Бар; Нови млини „Радетић и другари” Подгорица; – Електричне централе: Цетиње, Котор, Никшић, Пљевља, Подгорица, Улцињ, Колашин са пиланом; Електрична централа Антун Марјановић и Ђуро Јовић, Парна пивара Требјеса; Индустријско-рибарско предузеће „Лекић Петар” Вирпазар.

– Водене стругаре на Драговића ријеци (7 комада), водене стругаре Милоша Бојовића, Мехмеда и Шукрије Ченгић у Потпећу код Пљевља и стругара у Муруну.

- Рудник угља Војислава Ненадића Пљевља.
- Бановинска штампаарија „Обод” Цетиње.
- Материјали у вези са унапређењем привреде.
- Годишњи вашари и недељни пазарни дани, сеоски дућани.
- Трговачко-занатска банка и комора Подгорица 1921–1941.
- Спискови привредних комора и удружења 1920–1938.
- Туристичко друштво за Црну Гору.
- Статистички подаци за туризам по срезовима у Зетској бановини 1930, 1934, 1939.

- Хотелско-угоститељска статистика Зетске бановине 1922–1933.
- Средња техничка школа у Херцег Новом.
- Досије стручних школа у Беранама, Бијелом Пољу, Пљевљима, Херцег Новом, Котору, Бару, Старом Бару, Цетињу, Подгорици, Никшићу.
- Мушка занатска школа у: Бару, Беранама, Бијелом Пољу, Пљевљима, Цетињу, Колашину, Котору, Његушима, Ријеци Црнојевић, Улцињу, Шавнику, Подгорици, Никшићу.
- Трговачка школа Никшић; Државна поморска трговачка школа Котор.
- Специјални занатски курсеви, стручни течајеви.
- Школовање на факултетима и вишим школама у земљи и у иностранству.

148. МИНИСТАРСТВО САОБРАЋАЈА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ 1919–1941.

- Писма упућена министру и другим лицима 1927–1941.
- Сагласности Главне контроле за изградњу пруга 1936–1941.
- Материјали завршних рачуна 1923–1941.
- Изградња пруге Билећа–Никшић 1928–1941.
- Трасирање пруге Равна ријека – Колашин 1939–1940.
- Документација бродарског одјељења – подјела бивше аустроугарске флоте између Италије и Југославије 1920; нестанак брода „Дурмитор”; уписни лист за брод „Бока”, који је прешао у америчко власништво 1939–1941.
- Одаслање глиборда на Скадарско језеро, радови на ушћу Бојане, жалбе превозника Боке Которске лучким властима.
- Извјештај о стању водомјера на Тари, мјерење количине воде у сливу ријека Лима, Таре и Скадарског језера.
- Уређење плочника и попуњавање одбрамбеног каменомета у Херцег Новом 1939–1941.

67. МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ 1918–1941.

- Документа општег карактера, извјештаји, табеларни прегледи, статистички подаци, расписи и др. по годинама, пољопривредним културама и активностима: усјеви, приноси, стока, цијене, увоз, извоз.

- Ветеринарство и сточарство: прописи, расписи, извјештаји, табеларни подаци, статистика, записници.
- Аграрна реформа, колонизација и насељавање, рад пољопривредних повјереништава,
- Набавке на рачун репарација.
- Дирекција за проучавање репарација пољопривреде у сврхе исхране.

96. УСТАНОВЕ АГРАРНЕ РЕФОРМЕ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ 1919–1941.

- Спискови добровољаца који су добили земљу у Панчевачком риту, Вршцу, Суботици. Подаци о овој теми налазе се и у Архиву Војводине у Новом Саду, архивима у Зрењанину, Панчеву, Новом Саду.
- Списак насељника на подручју Аграрног повјереништва Скопље.
- Статистички подаци о стању насељавања од почетка насељавања до 1932. године.

116. МИНИСТАРСТВО ПТТ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ 1919–1929, 1935–1941.

- Сачувани су само дјелови фонда.
- Отварање ПТТ саобраћаја са другим земљама 1927–1941.
 - Преписка о ПТТ саобраћају, набавка материјала, контрола поштанских упутница и међународни обрачун, постављења, унапређења, премјештаји. 1940–1941.

68. МИНИСТАРСТВО ШУМА И РУДА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ 1918–1941.

- Преписка Инспектората шума на Цетињу са шумским управама у Андријевици, Бернама, Бијелом Пољу, Пљевљима, Никшићу, Подгорици, Котору.
- Материјали са описима државних, племенских, општинских, сеоских, црквених и приватних шума; општи статистички подаци о шумама и шумској привреди, карте шума, извјештаји о шумама, објашњења, табеларни прегледи, експлоатација шума.
- Ограничавање државних шума – спискови шумских комплекса, упутства за ограничавање, скице, задаци комисија, карте, записници

судова за ограничавање државних шума, жалбе становништва општина Рожај и Боке Которске.

- Манастирске шуме Довоље, Св. Арханђела и Добриловине.
- О подизању пилана: Стевана Јовашевића код Пљеваља, Реца Дацића у Пољуцу, Мирка Петровића у Велики и др.
- Извјештаји о шумским пожарима (у Пљевљима 1923, Улцињу 1929), шумским расадницима, пошумљавању голети, издавању ливада под закуп, продаји Вашковских шума код Пљеваља, Стручној шумарској конференцији о пошумљавању у Никшићу 1928. и др.

39. МИНИСТАРСТВО НАРОДНОГ ЗДРАВЉА И СОЦИЈАЛНОГ СТАРАЊА 1918–1941. (до 1929. постојало је Министарство народног здравља и Министарство социјалне заштите)

- Статистички подаци из Црне Горе по окрузима, срезовима и општинама и укупном бројном броју и здравственом стању становништва 1919.
- Спровођење међународне акције против заразних болести 1920–1921.
- Сузбијање проституције и венеричних болести у Краљевству СХС 1919–1922.
- Здравствено просвјешћивање народа 1921–1923: преписка са друштвима за чување народног здравља, трезвеним и студенским удружењима, просвјетним установама и са Министарством саобраћаја у вези са здравственом пропагандом, ширењем и поуларисањем трезвености и хигијенских поука путем предавања и изложби.
- Преписка са централним здравственим и социјалним установама 1919–1921.
- Подаци о централним и подручним установама које потпадају под Министарство народног здравља и социјалне заштите.
- Одговор у вези са оснивањем гимназијског санаторијума код Улциња и ваздушног санаторијума на Метаљци код Пљеваља.
- Преписка са спортским друштвима.
- Заштита мајки и дјеце 1934, 1940–1941.
- Школе за нудиље и бабице.
- Подизање регионалног Дома народног здравља у Пљевљима 1928.

66. МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ 1918–1941.

Ријеч је о обимном, сређеном и коришћеном архивском фонду, који садржи бројне податке о свим видовима образовања и школовања: од течајева и курсева, основних, грађанских, стручних, и општеобразовних средњих школа, високих школа, академија, факултета и универзитета. У овом фонду налазе се и подаци о културно-просвјетним друштвима, народним универзитетима, студентским удружењима, ђачким и студентским домовима и трпезама, љетовалиштима, здравственој заштити, међународним везама и размјенама:

– Опште одјељење садржи преписку са просвјетним одјељењем Зетске бановине; цивилним и војним аналфабетским течајевима, домаћичким школама и течајевима; културно-просвјетним друштвима и народним универзитетима; народним књижницама и читаонице; Државни музеј на Цетињу; Правила Бокељског старинарског друштва; Музеј адмиралитета бокељске морнарице; Народно позориште Зетске бановине; Цетињско позоришно друштво; Државна штампарија на Цетињу; Пренос Његошевих мошти са Цетиња на Ловћен 1925; Преписи Његошевих писама из европских архива.

– Реалне класичне гиманзије у: Цетињу, Котору, Пљевљима, Подгорици, Никшићу, Бару, Улцињу, Даниловграду, Беранама, Бијелом Пољу, Колашину 1919–1941. Подаци о раду Гимназије у Пљевљима од оснивања 1901. до 1914. налазе се у Министарству просвјете Краљевине Србије, чувају у Архиву Србије у Београду.⁴

– Учитељске школе на Цетињу, у Беранама, Даниловграду и Херцег Новом.

– Грађанске школе у: Тивту, Вирпазару, Улцињу, Жабљаку, Котору, Херцег Новом.

– Државна народна огледна школа на Цетињу; Музичка школа на Цетињу.

– Поморска академија у Котору; Поморска ваздухопловна школа у Кумбору.

⁴ Милић Ф. Петровић, Пљевљака гимназија 1901–2001. – Документи 1901–1914, Пљевља 1999; Милић Ф. Петровић, Пљеваљска гимназија 1901–2001 – Монографија 1901–1941, Пљевља, 2001.

– Одјељење за основну наставу садржи опште материјале и преписку са основним школама са територије свих срезова у Црној Гори: општи материјали – уредбе, расписи, извјештаји о ратној штети на школама на територији Андријевице, Бара, Бијелог Поља, Цетиња, Никшића, Колашина, Пљеваља.

– Обласни школски инспекторат Зетске бановине на Цетињу – преписка са Министарством просвјете.

– Школски одбори: обласни, бановински, окружни, градски (Андријевица, Бар, Беране, Бијело Поље, Колашин, Никшић, Пљевља, Подгорица, Цетиње).

– Школска надзорништва у: Андријевици, Бару, Беранама, Бијелом Пољу, Пљевљима, Колашину, Никшићу, Даниловграду, Цетињу, Котору, Подгорици.

– Стручни учитељски испити.

– Извјештаји о народном просвјећивању, анафалбестким течајевима, народним књижницама и читаоницама.

– Извјештаји о културним приликама и приредбама у Зетској бановини.

– Удружење учитеља и школских надзорника.

69. МИНИСТАРСТВО ВЈЕРА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

– Васпостављање Српске патријаршије у С. Карловцима 30. августа / 12. новембра 1920; избор првог патријарха 12. новембра 1920; питање нотификације аутокефалних православних цркава и др. 1920–1923; устоличење патријарха Димитрија (Павловића), умјесто 26. јуна 1921. одложено и обављено у Пећи 28. јула 1924. године.

– Организација СПЦ: предлог тројице свештеника из Никшића за организацију цркве у Епархији захумско-рашкој; оснивање намјесништва у ослобођеним крајевима; захтјев за организацију православне парохије у Старом Бару, мишљење митрополита Гаврила (Дожића) 1921–1929.

– Регулисање правног положаја православне цркве у Србији и Црној Гори у Уставу; ликвидација бивших тијела ранијих покрајинских православних црквених организација 1923; питање надлежности и односа Цркве и Министарства вјера, протест епископа рашко-призренског Михаила 1924; одлуке Министарског савјета о начину управљања у Црној Гори 1919; подјела надлежности покрајинске управе за Зетску област.

– Посланичко питање др Јосипа Хохњеца поводом изјаве скопског митрополита Варнаве „да је непогрешивост папе једна будалаштина” и објашњење министар вјера и митрополита Варнаве у вези с тим.

– Мисија изасланика Св. Столице у Албанији и Црној Гори протонотара Ернеста Коција.

– Односи са Албанијом: кредити за свештенике Малесије, обезбеђење границе и сузбијање штетног утицаја, заштита националних мањина у Албанији, надокнада штете скадарском ахимандриту Викторију; устоличење скадарског викаријата у Скадру под јуриздикцијом СПЦ у Албанији; боравак скадарског владике Викторија у Београду; школовање питомаца из Скадра у Богословији у Београду; обавјештење о разграничењу са Албанијом; о СПЦ у Албанији и Црној Гори; настојања за спасавање Цркве Св. Сергија и Влаха на Бојани у Албанији и задужбине Јелене Анжујске.

– Богословија на Цетињу: статистика и досијеи ученика, извјештаји о раду, руски емигранти у Богословији, подаци о згради Богословије (Биљарда), буџет школе, студенти теологије у земљи и у иностранству.

– Исламска вјерска заједница.

– Ратна штета (подаци о однијетим звонима и другим црквеним стварима), процјена и надоканада.

– Градња и поправка цркава и манастира у Црној Гори и Боки; ресторација цркава и манастира; имовина Епархије пећке: протопрезвитерати пећки, берански, бјелопољски и пљеваљски; Епархија бококоторско-дубровачка – протопрезвитерати которски, херцеговски, рисански, будвански.

– Подаци о имовини цркава и манастира у Црној Гори и манастира Епархије конзисторије пећке; закуп, продаја, разграничење црквених и манастирских имања у Црној Гори.

– Мишљења и предлози у вези са аграрном реформом црквених и манастирских имања митрополита пећког у Црној Гори; одузимања земље манастирима Довоља, Добриловина и Св. Арханђела.

– Фондови и задужбине: извјештаји о стању, Легат Милана Поповића из Рисна.

– Буџети црквених имања у Црној Гори и Боки 1919–1924.

– Досијеи цркава и манастира у Црној Гори 1918–1929.

– Цетињски манастир: особље, разграничење имања, заштита шума, извјештаји о рачунима.

- Пренос Његошевих мошти са Цетиња на Ловћен 1925,
- Архивска грађа, матичне књиге, умјетничке слике, скулптуре, иконе, иконостаси, књиге, брошуре и часописи, црквени ивентар.
- Библиотеке, књижнице, читаонице.
- Конгреси, скупштине, засиједања и конфереције црквених институција, органа и организација.
- Пјевачка друштва и удружења.
- Здравство и здравствено просвједивање.
- Преписка са Двором, Министарством просвјете и другим министарствима.
- Народно признање у рату 1918–1928; одликовања и казне свештеника.
- Досијеи и спискови светеника по азбучном реду, статистички и други подаци о парохијама у Рашко-призренској епархији и Которско-дубровачкој епархији;
- Руски емигранти у Црној Гори.
- Анотација удове сердара Јанка Вукотића.
- Оптужбе због антидржавне дјелатности игумана Манастира Добриловина Рафаела Ђуровића 1926–1927. и попа Игњата Шиља у Пљевљима у корист краља Николе 1919–1920; извјештај о дјелатности комитета у Црној Гори 1919–1920; извјештај о помену краљу Николи и стању у Црној Гори 1921, истрага о тајној политичкој организацији муслимана 1920.
- Захтјеви за побољшање материјалног положаја СПЦ и свештеника у Црној Гори и Боки.
- Спискови манастира и братстава манастирских у: Пећкој, Захумско-рашкој и Бококоторско-дубровачкој епархији.

АРХИВСКЕ ЗБИРКЕ

94. ЗБИРКА ПЕРА ШОЋА (1884–1966), поштански службеник, публициста и министар у избјегличкој влади Црне Горе после 1915.

Збирка садржи лична документа П. Шоћа и материјале у избјегличштву: позиве за састанке и пријеме, карте, албуме, дипломатску преписку Црне Горе у Француској, списе и брошуре аутора о Црној Гори.

37. ЗБИРКА МИЛАНА СТОЈАДИНОВИЋА (1888–1961), правник, финансијски стручњак, министар финансија, предсједник Министарског савјета.

– Преписка у вези са политичким приликама и предизборним активностима 1935. и 1938. и општинским изборима 1936.

– Организација и активност Југословенске радикалне заједнице (ЈРЗ) у Зетској бановини, Студенски клуб ЈРЗ.

– Извјештаји и преписка о догађају на Белведеру 26. јуна 1936.

– Двије резолуције опозиције у Црној Гори: о економском стању, понашању власти и захтјеви за смјену власти; изборни плакати и активности опозиције у Црној Гори.

– Списак службеника и пензионера у Зетској бановини.

– Рад и активности Српске радикалне странке и Југословенске националне странке.

– Преписка и рад српског патријарха Варнаве.

– СПЦ у Зетској бановини.

– Конкордат са СПЦ.

– Избор српског патријарха Гаврила (Дожића).

– Репарације и ратна штампа.

– Односи са Албанијом.

– Државна хипотекарна банка на Цетињу.

– Писмо Абдулаха Карахметовића из Пљеваља о дјеловању Шефкије Селмановића, народног посланика против ЈРЗ.

– Свечаност поводом 60-годишњице од ослобођења Никшића и освећења прве жељезничке пруге у Црној Гори.

– Бан Мујо Сочица: извјештај о свечаном отварању пута Шавник–Жабљак–Пљевља, посјети Милана Стојадиновића Црној Гори, јавним радовима, изградњи зграде гимназије на Цетињу, о догађају на Белведеру 1936.

– Бан Иванишевић: извјештаји о политичким приликама и изборима, банским вијећницима, јавним радовима, организацији ЈРЗ, отварању школа, изградњи цистерни за воду, увођењу електричног освјетљења, изградњи путева, моста преко Лима у Беранама, заоставштини Васа Чучковића из САД, преписка у вези са активностима ЈРЗ и потребама срезова: Никшићког, Колашинског и Андријевичког.

– Преписка са: Нешом Шћеповићем, предсједником општине Подгорица; Николом Зубером о раду и стању у Црној Гори, смјени зетског бана, изградњи пруге Никшић–Подгорица, дочеку Милана Стојадиновића, сукобу са комунистима, потребама Црне Горе, евиденцији из Црне Горе, о откупу штампарије „Слободна мисао” из Нишића; откупу ду-

га Никшићке банке, преписка са Николом Драговићем, Николом Шкеровићем, адвокатом Бошковићем, стање у Црној Гори, инвалидско питање у Црној Гори, преписка око исхране становништва у Црној Гори.

- Покретање листа „Глас Боке”.
- О исушењу Скадарског језера.
- Соколски покрет у Зетској бановини.
- Молба Друштва „Дурмитор” за подизање планинарског дома.
- Молба Друштва „Румија” из Бара.
- Реферат Ива Андрића о Албанцима од 30. јануара 1939.
- Представка Удружења занатлија Подгорице и Даниловграда о тешком стању у Црној Гори.
- Извод из предавања о Боки проф. Драгана Николајевића у Српском културном клубу 18. 3. 1940.

– О раду Андрије Радовића у Првом свјетском рату.

102. ЗБИРКА СТАНИСЛАВА КРАКОВА (1895–1968), правник, официр, ратник из Првог свјетског рата, журналиста, књижевник и страни интелектуалац. У збирци се налазе исјечци из италијанске и југословенске штампе о италијанским претензијама на Јадранско море.

103. ЕМИГРАНАНТСКА ВЛАДА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ У ЛОНДОНУ (1941–1945)

– Стање у Црној Гори 1942. (списак погинулих и рањених из Одред Баја Станишића са комунистима, о наградама Пирца Биролија за сузбијање комунизма, о преласку припадника Југословенске војске у отаџбини у партизане).

– Материјали Предсједништва Министарског савјета: нормативна акта, говори, изјаве чланова владе и других југословенских личности, међународна политичка ситуација и положај Југословена, везе и контакти са међународним ораганизацијама, ситуација у окупираној Југославији, Југословенска војка у избјеглиштву, везе са Дражом Михаиловићем, интернирци и заробљеници, избјеглице и заробљеници, ратна пропаганда, ратни злочини, обнова.

– Материјали Министарства иностраних послова: везе са југословенским дипломатско-конзуларним представништвима, другим земљама и међународним организацијама.

– Акта других министарства: финансија, правде, просвјете, саобраћаја, социјалне политике и народног здравља, пољопривреде и исхране, грађевина, унутрашњих послова, Комисије за истраживање ратних злочина.

104. ЗБИРКА МИХАИЛА ПЕТРОВИЋА (1899–1949), новинара „Политике” и публицисте. У збирци се налазе разни материјали о раду југословенске издјегличке владе у Лондону 1941–1945, поздравни говори и саопштења југословенске владе, рад Југословенског новинарског удружења и других југословенских организација, материјали о југословенској пропаганди у Лондону, изјаве страних влада о НОБ-у у Југославији, исјечци из штампе, билтени, преписка.

335. ЗБИРКА ВОЈИСЛАВА ЈОВАНОВИЋА МАРАМБОА (1884–1968), др правних наука, професора, књижевника, ратника, новинара, уредника, архивисте и колекционара, дипломате и високог чиновника у Министарству иностраних послова.

Збирка садржи: преводе текстова из стране штампе о одговорности за Први свјетски рат, исјечке из стране штампе о Црној Гори; писма чланова династије Петровић Његош и сликара Почека краљу Александру, молбе и поклони краљу, преписка установа и удружења, о повраћају опљачканих југословенских архивалија из Беча и Берлина, писма и рукописи Марка Цемовића из Бијелог Поља, документа о генералу Радомиру Вешовићу, односи са Италијом, сумарни извјештаји министарстава о раду за период 1918–1938, записници 4 и 5 сједнице са суђења Дражи Михаиловићу, преглед југословенске исељеничке штампе, подаци о большевичкој штампи, телеграми МУП-а о одметницима у Црној Гори и др.

80. ЗБИРКА ЈОВАНА ЈОВАНОВИЋА ПИЖОНА (1859–1939), др правних наука, судије, националног радника, дипломате, народног посланика, министра, предсједника Земљорадничке странке у Краљевини Југославији.

Збирка садржи наведена документа о побуни Арбанаса 1911.

– Преписку Министарства иностраних дела Србије са посланством у Црној Гори 1908–1910. и 1913, о реалној унији Србије и Црне Горе (1913–1914), преписку 1915–1916. о заједничким војним операцијама и садејству црногорске и српске војске у Првом свјетском рату.

– Документа о црногорској војсци, мисији бригадира Митра Мартиновића у Русији, зајму великих сила Црној Гори за набавку ратне опреме и хране, црногорско-француским плановима за заузимање Котора, о држању Италије према српској војсци послје повлачења преко Албаније.

– Документа о односу краља Николе и других политичара у току рата, активностима представника Црне Горе за регулисање положаја Црне Горе и династије Петровић послје уједињења са Србијом.

– Преписка са српским комитама у Старој Србији о статусу и положају српског народа под турском управом до 1912.

– О Санџачкој жељезници до 1912. године.

– О српско-црногорским односима послје Бомбашке афере у Црној Гори.

– Преписка са Јованом Ћирковићем, Тодором Божовићем, Јосифом Цвијовићем (1917–1918), Батом Јанковићем (1912), српским патријархом Варнавом (1934–1935), Николом Минићем, народном књижицом и читаоницом у Коврену (1938), са уредништвом листа „Слободна мисао” из Никшића (1938), Удружењем Црногораца (1932) и другим.

– Биљешка о приликама у Црној Гори, задацима црногорских емиграната и расподјели им помоћи, питања Црне Горе и династије Петровић Његош у Првом свјетском рату, разни материјали о збивањима и стању у култури и просвјети у Црној Гори и Југославији, избори, земалска одбрана, вјерска питања, злоупотребе и корупција 1913–1938.

– Исјечци из штампе о Црној Гори 1906–1918.

– Дневници Јована Јовановића Пижона.

– Преписка о садејству и неспоразумима црногорске и српске војске.

– О организацији и опремљености црногорске војске, мисији Митра Мартиновића у Русији и руским кредитима за њено опремање, ставу црногорског бригадира Бећира према официрима у српској војсци.

730. ЗБИРКА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ПОЛИТИЧКЕ СТРАНКЕ У КРАЉЕВИНИ ЈУГОСЛАВИЈИ

– Петиција црногорског народа Влатку Мачеку, потпредсједнику Министарског савјета и предсједнику Сељачко-демократске коалиције од 15. новембра 1939. поводом положаја политичких осуђеника и стања у Црној Гори.

323. ЗБИРКА ЉУБОМИРА ДАВИДОВИЋА (1863–1940)

– Писмо Тодора Божовића и Јована Ђоновића да је по опште српске интересе штетно тражити одвојену Црну Гору од Србије и предлог мјера (Крф 24. 7. 1916).

– Јово Поповић у вези са тестаментом краља Николе тражи дио бившег престолонаследника књаза Данила Петровића.

– Чланак В. Мачека Црногорцима у „Слободној мисли”, Никшић 9. 5. 1937.

570. ЦЕНТРАЛНИ КОМИТЕТ САВЕЗА КОМУНИСТА ЈУГОСЛАВИЈЕ (1919–1990)

Престанком рада Савеза комуниста Југославије 1990. године цјелокупна сачувана и прикупљена архивска грађа СКЈ и његових органа и служби, од оснивачког конгреса 1919. па закључно са XIV ванредним конгресом 1988–1990, преузета је у Архив Југославије током 1990. и 1991. године. Преузета грађа је евидентирана, сређена и обрађена закључно са 1982. годином. За истраживаче је доступна архивска грађа старија од 30 година.

У току свог постојања Архив ЦК СКЈ преузимао је архивску грађу и регистратурски материјал централног, републичких и покрајинских комитета СК и њихових органа и тијела, који су достављани службама ЦК СКЈ (на основу Одлуке ИК Предсједништва ЦК СКЈ бр. 03–2280/1 од 20. јуна 1975).

Због илегалног рада КПЈ прије Другог свјетског рата мало је сачуваних докумената ове партије за предратни период, који се односи на њен рад на територији Црне Горе, Боке и Санџака, односно Рашке области. Ради се прије свега о прогласима, лецима, резолуцијама, позивима и другим материјалима општег карактера којима се партија обрађала својим члановима, симпатизерима и цјелокуној јавности и настојала да из илегале буде присутна на политичкој сцени. Наводимо постојеће материјале.

– Прогласи народу у Црној Гори (1933, 1934).

– Прогласи због тешког економског и политичког стања (1935), догађаја на Белведеру код Цетиња (1936), ратне опасности, осуда владине политике и захтјев за савез са СССР-ом (1940), поводом годишњице избијања Другог свјетског рата (1940), проглас војницима због владине политике (1940).

– Резолуција са VIII покрајинске конференције КПЈ за Црну Гору, Боку, Санџак, Косово и Метохију у вези са политичком ситуацијом и организационим питањима КПЈ (1940).

– Проглас ОК Бар против великосрпске пропаганде, а за фронт сељака и радника (1935).

– Проглас МК КПЈ Цетиње пред изборе 1920.

– Проглас МК КПЈ Подгорица због услова у логорима за затворенике и стања у земљи.

– Прогласи и резолуције СКОЈ-а и омладине због: рата и владајуће диктатуре, напада Италије на Албанију и Њемачке на СССР, проглас на устанак; проглас за обиљежавање годишњице Октобарске револуције 1941.

– Циркуларна писма – упутства за иступање на поменима погинулим партизанима у Пљеваљској битки (1941).

– Писма за политичке раднике на терену.

– Поход на Пљевља 1. децембра 1941. – чланак у „Наша борба” – лист за Црну Гору и Боку.

– Појединачна документа: Окружног комитета Никшић, СК КПЈ Бијело Поље, МК КПЈ Херцег Нови, ПК КПЈ за Црну Гору, Обласни комитет СКОЈ-а за Санџак, ПК Народне омладине Црне Горе и Боке, Окружног комитета Народне омладине Подгорица, ПК КПЈ за Црну Гору и Боку, Земаљски одбор УСАОЈ-а Црне Горе, Обласни одбор УСАОЈ-а за Санџак, ЗАВНОС Црне Горе, Народни фронт Црне Горе, АФЖ Црне Горе. На регестима ових докумената отиснут је печат са написом који је документ објављен у едицији: Извори за историју СКЈ, са знаком у којој књизи и на којој страни те књиге.

Грађа конгреса СК (КП) Црне Горе. Архивска грађа ПК, односно ЦК СК (КП) за Црну Гору, која је после 1945. достављана ЦК СКЈ (КПЈ) је комплетнија, посебно за период од првог конгреса СК Црне Горе (1948) па надаље. Конгресни материјали садрже извјештаје о политичком раду органа и организација и ЦК у цјелини за конгресни период, реферате, поздравне говоре, дискусије, кореферате, стенографске биљешке, завршне ријечи, статут, одлуке, пословнике о раду партијских органа и тијела, дневни ред рада конгреса са пратећим материјалима, предлоге, изводе из извјештаја и друго.

Архивска грађа конференција Савеза комуниста Црне Горе 1950, 1970–1973. састоји се од реферата, извјештаја, стенографских биљежака, материјала за сједнице, информација, одлука и др.

Сједнице Политбироа ЦК СК Црне Горе 1947, 1948–1952. састоје се од сједничких материјала, записника са састанака, стенографских биљежака, одлука и др.

Сједнице ЦК СК (КП) Црне Горе 1949–1974 чине позиви са дневним редовима и материјалима за сједнице (извјештаји, статистике и пер-

сонални подаци, информације, реферати), закључци, дискусије, закључци, записници, стенографске биљешке и др.)

Савјештовања у ЦК СК (КП) Црне Горе 1948–1972.

Политичко предсједништво ЦК СК (КП) Црне Горе и Извршни комитет ЦК СК Црне Горе (1948–1967)

За цјеловито сагледавање разноврсних форми, дјелатности и конкретне реализације ставова и одлука партијског руководства значајна је документација нижих партијских руководства и основних организација због илегалних услова рада од 1921. до 1941. Међутим, ова документација је врло оскудна. Сачувана су само документа општег карактера; прогласи, леци, позиви на протесте и отпор и др. Ови материјали значајно допуњују и конкретизују општу партијску дјелатност. Документи нижих партијских руководства и основних организација, свједоче о различитом степену партијске организованости и информисања, идеолошке и политичке оспособљености за спровођење партијских задатака.

АРХИВ ПРЕДСЈЕДНИКА РЕПУБЛИКЕ „ЈОСИП БРОЗ ТИТО”. Послије дугогодишњих настојања и активности Архив Југославије је 2010. године од Музеја историје Југославије преузео Архив предсједника Републике „Јосиф Броз Тито” 1943–1980. Ријеч је о два архивска фонда:

1) 836. КМЈ – Канцеларија маршала Југославије 1943–1953;

2) 837. КППР – Кабинет предсједника Републике 1953–1980.

У оквиру фонда Канцеларија маршала Југославије архивска грађа је разврстана у двије групе:

– група докумената са ознаком римским бројем I – документа из области спољне политике;

– група докумената са ознаком римским бројем II – документа из унутрашње политике, која су значајна за изучавање историје Црне Горе у југословеској држави од 1943. до 1980. године.

Из области унутрашње политике издвајамо следећа документа.

– Поздравно писмо – честитку маршала Југославије Ј. Б. Тита Президијуму Народне скупштине Црне Горе поводом 4. годишњице устанка народа Црне Горе (1941–1945) од 12. јула 1945. године, 13. 7. 1947.

– Титов пут у западну Србију, Црну Гору и Далмацију од 2. до 27. јула 1946.

– Писмо Ј. Б. Тита српском патријарху Гаврилу (Дожићу): у вези са повратком патријаха из заробљеништва (30. августа 1945) и писмо од 22. новембра 1946. у вези са патријарховим повратком у земљу.

– Депеша делегатима III конгреса Народне омладине Црне Горе на Цетињу 3. јуна 1947.

– Позив Министарства пољопривреде и шумарства Црне Горе Ј. Б. Титу за отварање I Земаљске пољопривредне изложбе у Никшићу и одговор кабинета (22. 9. 1949).

– Поздравно писмо и одговор Президијуму Црне Горе, мај 1950.

– Позив Градског одбора Народног фронта Титоград Титу на прославу 10-годишњице ослобођења и одговор (9. децембра 1959).

– Поздравна писма разних институција и појединаца у поводу прослава, јубилеја, подизања објеката.

– Поздравна писма поводом хапшења Драже Михаиловића (28. 3.–26. 4. 1946).

– Поздравна писма из Црне Горе поводом резолуције ИБ-а 3. 4.–22. 12. 1949.

– Поздравно писмо радних организација и задругара из Црне Горе.

– Честитке из земље и из иностранства поводом државних и међународних празника: Нове године, 1. мај, 9. мај – Дан побједе; Дан борца и устанка по републикама, 29. новембра – Дан републике, 22. децембра Дана ЈНА...

– Поздравно писмо Блажа Јовановића, предсједника владе Црне Горе за 29. 11. 1946.

– Поздрав из Црне Горе, међу којима народа и Среза града Пљевља (13. 7. 1949); поздрав из Шавника.

– Поздравна писма од Народног фронта, синдикалних организација, АФЖ-а, омладине, спортских друштава и клубова, културно-просвјетних установа и друштава.

– Захтјеви за доставу Титових фотографија са његовим потписима.

У архиви *Кабинета Предсједника Републике* пронашли смо сљедећа документа у оквиру следећих група.

Титове посјете.

– Титова посјета Црној Гори и западној Србији: Котор, Бар, Цетиње, Титоград, Никшић, Иванград, Бијело Поље, Пљевља (17–24. 9. 1959).

– Титов пут у Црну Гору: Титоград, Колашин, Мојковац, Бијело Поље, Даниловград, Никшић Цетиње, Бар, Улцињ, Милочер, Будва, Тиват, Херцег Нови, (11–15. јануара 1969).

– Титова посјета Црној Гори: Титоград, Жабљак, Биоградско језеро (9–13. 8. 1970).

– Посјета Црној Гори: Титоград, Милочер, Бар, Улцињ (27. 12. 1972. – 4. 1. 1973).

Приједи представника друштвено-политичког живота, привреде и појединаца.

– Пријем М. Ђиласа и Блажа Јовановића (24. 5. 1952).

– Патријарха српског Викентија (4. 6. 1952, други пријем ----).

– Јова Капићића.

– Данила Лекића 4–7. 6. 1957; 24. 8. 1965.

– Светозара Вукмановића Темпа 28. 1. 1960, 22. 11. 1966.

– Патријарха српског Германа 26. 7. 1960.

– Ива Андрића, књижевника 10. 10. 1962.

– Бранка Вучинића, амбасадора 29. 7. 1963.

– Вељка Булајића и Ива Врховца 31. 7. 1963. и 4. 11. 1969.

– Вељка Булајића са екипом филма „Битка на Неретви” 2. 2. 1968.

– Вељка Мићуновића, амбасадора 10/12. 2. 1965. и 4. 11. 1969.

– Блажа Јовановића, предаја одликовања 30. 3. 1967, 22. 10, 1969.

– Предсједника ЦК СК Црне Горе 17. јануара 1969.

– Николе Миљанића 7. 8. 1969, 4. 11. 1969, 26. 11. 1969.

– Екипе филма „Сутјеска” 17. 8. 1969.

– Пека Дапчевића, генерала 27. 11. 1969; 21. 9. 1971.

– Филмске екипе „Битка на Неретви” 1. 12. 1969.

– Влада Поповића 24. 1. 1970.

– Делегације Црне Горе 24. 6. 1970.

– Предсједника извршних вијећа република и покрајина 4. 10. 1970.

– Привредне делегације у којој је Никола Миљанић 27. 10. 1970.

– Делегације за економска питања са Н. Миљанићем 11. 11. 1970.

– Војина Даковића, амбасадора 13. 11. 1970.

– Николе Миљанића и др. 26. 11. 1970.

– Видоја Жарковића и Веселина Ђурановића 26. 12. 1970.

– Вељка Милатовића, амбасадора 23. 2. 1971; 10. 12. 1971; 13. 3. 1972.

– Вељка Мићуновића, амбасадора 22. 6. 1971.

– Екипа филма „Сутјеска” 14. 6. 1972, 13. 1. 1973.

- Светозара Вукманновића Темпа 3. 1. 1973.
- Групе савезних и републичких руководица 14. 12. 1973.
- Видоја Жарковића и других 22. 11. 1974.
- Делегације Црне Горе 19. 2. 1975; 18. 3. 1977, 2. 11. 1978, 14. 4. 1979.
- Блажа Јовановића, члана Савјета Федерације и других 20. 5. 1975.
- Вељка Булајића 31. 7. 1976.
- Воја Срзентића и др. 7. 2. 1978.
- Веселин Ђурановић и др. 21. 2. 1978; 15. 1. 1979, 27. 11. 1979.
- Предсједници ЦК и ПК СК 5. 1. 1979.

АКТИВНОСТИ САВЕЗА КОМУНИСТА ЈУГОСЛАВИЈЕ И ЈОСИ-ПА БРОЗА ТИТА. Поздравно писмо од Другог конгреса СК Црне Горе 17. 5. 1954;

Сједнице органа и тијела СКЈ и разматрање појединих питања.

АКТИВНОСТ САВЕЗА КОМУНИСТА ЈУГОСЛАВИЈЕ. Информација екипе ЦК КПЈ о обиласку партијских организација у Црној Гори.

– Извјештаји Комисије за село ЦК КПЈ о стању сељачких радних задруга у Црној Гори 5. 4. 1950.

– Анализа рада радничких савјета, управних одбора и партијских организација у предузећима (1952).

– Извјештај Контролне комисије КПЈ о проблематичним искључивањима из КПЈ (1952).

– Информација са сједница органа политичког секретаријата ЦК Хрватске, БИХ и Црне Горе (13. 12. 1963).

– Резиме закључка са заједничких састанака ЦК СК Србије, ЦК СК Црне Горе 1. 2. 1964; март, април, 5. 5. 1964.

– Изводи са сједница ЦК СК Црне Горе 30. 4. 1964; 9. 7. 1964.

– Изводи са састанака партијских организација у Улцињу 15. 7. 1964.

Одломци из интервјуа секретара ЦК СК Црне Горе Ђока Пајковића „Нину” 16. 7. 1964.

– Записници са састанака органа Секретаријата ЦК СК република 16. 2. 1965.

– Информације са сједница ЦК СК Црне Горе 1969–1979.

*

У записницима и стенографским биљешкама са сједница органа и тијела СКЈ/КПЈ, Савезне скупштине, СИВ-а и других савезних органа, организација и тијела забиљежено је учешће, дјеловање и рад кадро-

ва из Црне Горе. У архивској грађи органа управе, управних организација, установа, заједница, фондова, друштава и удружења; збирки Вељка Влаховића, Радована Зоговића, Љубомира Тадића и других истакнутих личности, могу се пратити напори и активности Социјалистичке Југославије, СР Југославије, ДЗ Србија и Црна Гора у области опште државне управе, правосуђа, привреде, просвјете, здравства и социјалне заштите и других области живота.

Када је ријеч о архивској грађи послје 1945. године неопходно је истаћи да се архивска грађа спољних и унутрашњих послова и војне провенијенције (за период 1918–2006) чува у архивима, односно архивским одјељењима ових институција.

*

Архив Југославије је у току свога рада објавио више едиција и зборника архивске грађе у којима су и документа која се односе на Црну Гору. Наводимо списак објављених зборника и монографија:

ИСТОРИЈА И ИСТОРИОГРАФИЈА

1) Тито – Черчил, строго тајно, приредио Душан Бибер, Београд – Загреб, 1981.

2) Љубиша Кораћ, Организација федерације у социјалистичкој Југославији 1943–1978, Београд – Загреб, 1981.

3) Југословенске владе у избеглиштву 1941–1943. – Документи, приредио Богдан Кризман, Београд – Загреб, 1981.

4) Југословенске владе у избеглиштву 1943–1945. – Документи, приредио Бранко Петрановић, Београд – Загреб, 1981.

5) Косановић Н. Сава, Југославија је била осуђена на смрт, Загреб – Београд, 1984.

6) Југославија и уједињени народи 1941–1945, приредили Слободан Нешовић, Бранко Петрановић, Београд, 1985.

7) Британци о Краљевини Југославији – Годишњи извештаји Британског посланства у Београду 1921–1941, књ. 1–3, приредио Живко Аврамовски, Београд – Загреб, 1986–1996.

8) Дипломатска преписка Српске владе 1917. године – Збирка докумената, приредили Миодраг Зечевић, Миладин Милошевић, Београд, 1991.

9) Месечни извештаји Југословенског посланства у Лондону 1930–1941, приредили Миодрага Зечевић, Миладин Милошевић, Београд, 1991.

10) Жутић Никола, Краљевина Југославија и Ватикан – Однос југословенске државе и Римске цркве 1918–1935, Београд, 1994.

11) Привредна политика Владе ФНРЈ – Записници Привредног савета Владе ФНРЈ 1944–1953, књ. 1–4, приредили Миодраг Зечевић, Богдан Лекић, Београд, 1995.

12) Записници са седница Политбироа Централног комитета КПЈ (11. јун 1945–7. јул 1948), приредио Бранко Петрановић, Београд 1995.

13) Документи централних органа КПЈ, НОР и револуција (1941–1945), приредио Бранко Вуковић, књ. 22–23, Београд, 1996.

14) Ристић Марко, Дипломатски списи, приредио Миладин Милошевић, Београд, 1996.

15) Документи историје Југославије – Државна комисија за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача из Другог светског рата, књ. 1–4, приредили Миодраг Зечевић, Јован Поповић, Београд, 1996–2000.

16) Јовановић Драгољуб, Политичке успомене, књ. 1–12, Београд, 1997–2008.

17) 1948 – Југославија и Коминформ – педесет година касније – Зборник радова, Београд, 1998.

18) Почетак краја СФРЈ, стенограми и други пратећи документи проширене седнице Извршног комитета ЦК СКЈ одржане 14–16. марта 1962. године, приредио Миодраг Зечевић, Београд, 1998.

19) Југословенска држава и Албанци, књ. 1–2, приредили Љубодрог Димић, Ђорђе Борозан, Београд, 1998–1999.

20) Четврта седница ЦК СКЈ – Брионски пленум, стенографске белешке, приредио Јован Поповић, Београд, 1999.

21) Записници са седница Министарског савета Краљевине Југославије 1929–1931, приредили Љубодрог Димић, Никола Жутић, Благоје Исаиловић, Београд, 2002.

22) Анђелковић Момчило, Зграда Архива Југославије – Од Дома краља Александра I за ученике средњих школа до Архива Југославије (1930–2003), Београд, 2003.

23) Записници са седница Министарског савета Краљевине Југославије 1941–1945, приредили Комнен Пијевац, Душан Јончић, Београд, 2004.

24) Велике силе и мале државе у хладном рату 1945–1955, Случај Југославије – Зборник радова, уредник Љубодраг Димић, Београд, 2005.

25) Извјештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије, (август–децембар) 1930. године, књ. 1, приредили Нада Петровић, Саша Илић, Београд, 2005.

26) Извештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије за 1931. годину, књ. 2, приредили Нада Петровић, Јелена Бакић, Београд, 2007.

27) Тито – Стаљин – Зборник радова, уредник Миладин Милошевић, Београд, 2007.

28) Извјештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије за 1932. годину, књ. 3, приредила Нада Петровић, Београд, 2008.

29) Извјештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије за 1933. годину, књ. 4, приредиле Нада Петровић, Јелена Ђуришић, Београд, 2009.

30) Културна политика Југославије 1945–1952. – Зборник докумената, књ. 1–2, приредили Бранка Докнић, Милић Ф. Петровић, Иван Хофман, Београд, 2009.

АРХИВИСТИКА И ИНФОРМАТИВНА СРЕДСТВА (ИЗБОР)

1) Лекић, Богдан, Архивски извори за историју социјалистичке Југославије 1943–1953, Београд, 1987.

2) Архив Југославије 1950–1995, монографија, Београд, 1995.

3) Индекс садржаја информативних средстава сређених и обрађених фондова и збирки Архива Југославије, књ. 1–2, Београд, 1995.

4) Милосављевић Мирјана, Библиографија Архива Југославије, Београд, 1995.

5) Милосављевић Мирјана, Библиографија стручних радова из архивистике, Београд, 1995.

6) Корисници, теме истраживања и коришћени фондови 1958–1994, приредио Димитрије Спасојевић, Београд, 1996.

7) Жупанчић Тонка, Збирка Милана Стојадиновића, инвентар збирке, Београд, 1999.

8) Косић Василије, Фонд Министарства индустрије ФНРЈ 1944–1948, инвентар фонда, Београд, 1999.

9) Срндовић Сузана, Каталог штампане грађе у фондовима и збиркама Архива Југославије, књ. 1, Београд, 1999.

- 10) Пијевац Комнен, Миладин Милошевић, Вукман Боричић, Водич кроз фондове Краљевине Југославије, Београд, 2000.
- 11) Архив Југославије 1950–2000, монографија, Београд, 2000.
- 12) Косић Василије, Двор Краљевине Југославије 1918–1948, инвентар фонда, Београд, 2003.
- 13) Душан Јончић, Гојко Маловић, Саша Илић, Нада Петровић, Водич кроз збирке, Београд, 2007.
- 14) Корисници, теме истраживања и коришћени фондови 1995–1998, књ. 2, приредио Димитрије Спасојевић, Београд, 2008.
- 15) Корисници, теме истраживања и коришћени фондови 1999–2003, књ. 3, приредио Димитрије Спасојевић, Београд, 2008.
- 16) Срдновић Сузана, Библиографија југословенске исељеничке периодике у Северној и Јужној Америци до 1945, Београд, 2008.
- 17) Архив Југославије, брошура, Београд, 2010.

КАТАЛОЗИ АРХВСКИХ ИЗЛОЖБИ

- 1) Тито – мисао, реч и дело, аутор Живојин Б. Спасић, Београд, 1980.
- 2) Уставни развој социјалистичке Југославије, аутор Гојко Маловић, Београд, 1981.
- 3) Југославија 1941, аутор Живојин Б. Спасић, Београд, 1981.
- 4) Тридесет пет година Народне Републике Мађарске, Београд, 1981.
- 5) Југославија 1942–1943, аутори Гојко Маловић, Божидар Бојовић, Београд, 1983.
- 6) Zhou Enlai – život i delo, povodom³⁵-godišnjice stvaranja Narodne Republike Kine, Beograd, 1984.
- 7) Уједињење југословенских народа – од идеје до стварања државе 1918, аутори Божидар Бојовић, Гојко Маловић, Београд, 1988.
- 8) Архив Југославије – ризница за историју Југославије, аутор Гојко Маловић, Београд, 1995.
- 9) Србија и Црна Гора у документима руских архива до 1918, аутори Татјана Г. Зањина, Лариса Т. Цвижба, Београд, 1996.
- 10) Русија у документима југословенских архива, аутори Драгица М. Јанковић, Ранка П. Рађеновић, Београд, 1997.
- 11) Руске избеглице у Југославији кроз архивску грађу, аутори Мирослав Јовановић, Јован Пејин, Београд, 1997.

12) Руска емиграција у писмима Двору и Влади Краљевине Југославије (1920–1939), аутор Комнен Пијевац, Београд, 1999.

13) Пола века Архива Југославије, аутор Саша Илић, Београд, 2000.

14) Удружење југословенског учитељства Краљевине Југославије, аутор Сандра Поповић, Београд, 2001.

15) Руска емиграција у Југославији у документима Архива Југославије и Државног архива Руске Федерације (1920–1939), аутори Комнен Пијевац, Ранка Рађеновић, Београд, 2002.

16) Плакати, леци, огласи и карте у фондовима и збиркама Архива Југославије 1918–1941, аутори Комнен Пијевац, Благоје Исаиловић, Димитрије Спасојевић, Зорица Смиловић, Београд, 2002.

17) Јосип Тито – Јосиф Стаљин, Београд, 2006.

18) Александар први – краљ Југославије 1918–1934, аутор Митар Тодоровић, Београд, 2006.

19) Кнез Павле Карађорђевић, краљевски намесник 1934–1941, аутори Гојко Маловић, Душан Јончић, Београд, 2007.

20) Југословенска и исељеничка периодика у Северној и Јужној Америци 1914–1945, аутори Предраг Крејић, Сузана Срдновић, Београд, 2008.

21) Југославија у међународним односима 1918–1992, аутори Душан Јончић, Гојко Маловић, Београд, 2008.

22) Југословенске владе 1918–2006, аутори Гојко Маловић, Душан Јончић, Београда, 2010.

ЧАСОПИСИ

Билтен, бр. 1–9, Београд, 1980–1986.

Архив, бр. 1–11, Београд, 2000–2009.

Milić F. PETROVIĆ, Vlado STRUGAR

ARCHIVAL HOLDINGS OF THE ARCHIVES OF YUGOSLAVIA IN BELGRADE
RELEVANT FOR THE HISTORY OF MONTENEGRO (1918–2006)

Summary

The introductory part of the paper presents some basic information concerning the establishment, competences and operation of the Archives of Yugoslavia, which was responsible for the archival material of the central or federal institutions of the Yugoslav state generated during the period of existence of this state (1918–2006), and it also provides the necessary information about the content of the archival holdings, their volume, and the extent to which they are arranged and available for use.

The authors have explored and highlighted important documents relevant to the history of Montenegro before the time of its unification with Serbia in 1918.

An overview of major archival fonds and private collections has been provided and potential research topics listed based on the content of these fonds and collections in various periods, including the period of the Kingdom of Yugoslavia / Serbs, Croats and Slovenians 1918–1941; Second World War 1941–1945; Socialist Yugoslavia 1945–1992; Federal Republic of Yugoslavia 1992–2003; and State Union of Serbia and Montenegro 2003–2006. The paper lists, in regard of these periods, the most important archival fonds and collections containing documents relevant for Montenegro.

The paper notes that the Archives of the League of Communists of Yugoslavia and the Archives of the President of the Republic (Archives of Josip Broz Tito) were attached to the Archives of Yugoslavia, and addresses their content and accessibility of their archival fonds and collections. The paper offers information concerning the edition and compilations of the published documents of communist provenance, provides a bibliography of the Archives of Yugoslavia publications in the area of history and archival science and presents the scientific and informational tools related to archival fonds and collections as well as the list of brochures of the archival exhibitions. The paper also notes that the military archives and diplomatic files since 1945 have been located in the respective archives of these institutions.